

ČTVRTLETNÍK VŠKV

ISSN 1801-2193

KARLOVARSKÁ PRÁVNÍ REVUE

2/2012

2/2012

Recenzovaný časopis se zaměřením na právní vědu a praxi, kriminalistiku a forenzní disciplíny, zařazen do seznamu publikací o bezpečnosti European Association for Security

KARLOVARSKÁ PRÁVNÍ REVUE

VYBRÁNO Z OBSAHU

Právo vyjádřit se k prováděným důkazům
v trestním řízení z pohledu teorie práva
a z pohledu soudní praxe 1

Limity zranění hlavy a mozku
při extrémním dynamickém zatížení 24

Synergie kriminalistických
a forenzních aspektů
v oblasti počítačové kriminality 38

VYSOKÁ ŠKOLA KARLOVY VARY, o.p.s.
www.vskv.cz

KARLOVARSKÁ PRÁVNÍ REVUE

Recenzovaný časopis se zaměřením
na právní vědu a praxi, kriminalistiku
a forenzní disciplíny

Ročník 8, číslo 2, cena 80 Kč
MK ČR E 16735
Vydává Vysoká škola
Karlovy Vary, o.p.s.
T. G. Masaryka 3
360 01 Karlovy Vary
www.vskv.cz
telefon 244 007 473
fax 244 007 473
e-mail hanavichova@vskv.cz

Toto číslo vyšlo v červnu 2012

© Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s.

Otisk povolen s písemným souhlasem
vydavatele a při zachování autorských
práv. Za původnost a pravdivost článků
odpovídá autor.

Vedoucí redaktor:

prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DrSc.,
dr. h. c. mult.

Redakční rada:

Členové z vydávající Vysoké školy Karlovy Vary
JUDr. Eduard Bruna, Ph.D.
doc. JUDr. Antonín Filák, CSc.
doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.
prof. nzw. doc. JUDr. Karel Klíma, CSc.
prof. JUDr. Josef Mečl, CSc.
doc. PhDr. Stanislav Nečas, CSc.
prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
doc. Ing. Roman Rak, Ph.D.
Ing. Dana Roubínková, Ph.D.

Externí odborníci mimo VŠKV

prof. PhDr. Květoň Holc, DrSc.
prof. JUDr. Jaroslav Ivor, DrSc.
prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.
prof. nzw. dr. hab. Leszek F. Korzeniowski
JUDr. Květoslav Kramář, Ph.D.
Dr. h. c. prof. Ing. Marián Mesároš, CSc.
prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc.
doc. Ing. Pavel Švejda, CSc., FEng.
Josef Vosátka

Redakce:

Mgr. Doris Zelenková
Členka redakce
Hana Víchová
Tajemnice redakce

OBSAH

Právo vyjádřit se k prováděným důkazům v trestním řízení
z pohledu teorie práva a z pohledu soudní praxe
The Right to Respond to Admitted Evidence
in Criminal Proceedings in Terms of Theory of Law from the View
of Legal Practice 1
Jiří Matějka

Limity zranění hlavy a mozku při extrémním dynamickém zatížení
Limits of the Head and Brain Injuries in Extreme Dynamic Loads 24
Jiří Straus

Synergie kriminalistických a forenzních aspektů
v oblasti počítačové kriminality
Synergy of Criminalistic and Forensic Aspects
in the Area of Computer Crime 38
Viktor Porada, Petr Šedivý

Agenturní zaměstnávání
Agency Employment 59
Ilona Kostadinová

Restrukturalizace a životní cyklus podniku
Restructuring and Business Life Cycle 83
Jiří Dědina, Kamila Dědinová

„Šedá literatura“ ve vztahu ke zveřejňování závěrečných prací
studentů vysokých škol
“Grey Literature” in Relation to Publication
of Dissertations of University Students 90
Pavel Končel

Aktuální otázky trestního zákonodárství
Pocta
Prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc., dr. h. c. mult.,
akademikovi SAV a EAVU k osmdesiatým narodeninám 111
Jaroslav Ivor

Slavnostní předání diplomu doctor scientiarum – doktor věd (DrSc.)
profesoru Jaroslavu Ivorovi 115
*Tatiana Kanáliková
Hana Víchová*

POKYNY AUTORŮM:

Své články zasílejte v elektronické podobě na e-mail: hanavichova@vskv.cz v rozsahu 5–15 stránek. Vzor první stránky textu získáte na www.vskv.cz – pokyny pro autory. Rukopisy zaslané redakci jsou před jejich přijetím podrobeny recenznímu řízení.

POŽADAVKY NA ZPRACOVÁNÍ ČLÁNKU:

Nadpis: Times New Roman, velikost písma 14, tučné, zarovnání na střed
Jméno a příjmení: uvést pod nadpis – Times New Roman, velikost písma 12, kurzíva, zarovnání na střed
Ke jménu autora připojit poznámku pod čarou, do které vypsát celé jméno, příjmení, tituly, současně
pracoviště a email autora (autorů) článku – Times New Roman, velikost písma 8.
Pod jméno uvést **název článku v anglickém jazyce.**
Následuje anotace a klíčová slova v českém a anglickém jazyce. Times New Roman, velikost písma 12,
kurzíva (anglický překlad může zajistit redakce).
Text článku: Times New Roman, velikost písma 12.
Enter – užívat jen na konci odstavce.
Odstavce, titulky, podtitulky apod. psát od levého okraje (graficky neupravovat, necentrovat).
Nepoužívat pro odsazení odstavců mezerník, ale tabulátor. Totéž platí u **tabulek.**
Konec stránky vložit použitím: Vložit – Konec – Konec stránky.
Poznámky pod čarou vždy vkládat pomocí funkce: Vložit – Poznámku pod čarou. Nevkládat ručně číslo
ve formátu horní index + text poznámky umístěný např. na konci kapitoly.
Umístění odkazu na poznámku pod čarou: vždy až za interpunkčním znaménkem, příp. až za
uvozovkami (... , 1 nebo ... 1 nebo ... 1).
Slova na koncích řádky se **nerozdělují.**
Interpunkční znaménka (, ; ? !) se píší těsně za slovo, mezera je až za nimi.
Závorky a uvozovky se také píší bez mezer: „text (slovo) text“.

BIBLIOGRAFICKÉ CITACE:

Monografie

Prvky popisu: Autor. Název. Podřízená odpovědnost (např. překladatel, ilustrátor apod.). Vydání.
Nakladatelské údaje (místo a nakladatel), Rok. Rozsah. ISBN.
Pokud je autorů více než tři, uvádí se jeden, dva, nebo tři první (jména se oddělují středníky) a přidá se et
al. (tj. a jiní) nebo a kol./ a kolektiv. První vydání se nemusí uvádět. ISBN není povinné.

MACHALOVÁ, Tatiana (ed.). *K odkazu Jaroslava Kallaba. Právní-filozofická východiska trestní politiky
v procesu evropské integrace.* 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 280 s. ISBN 978-80-7380-070-3.

Článek v časopisu

Prvky popisu: Autor. Název. Název zdrojového dokumentu (noviny, časopis). Lokace ve zdrojovém
dokumentu: Rok, číslo svazku, Rozsah (strana od do). ISSN není povinné.

VLACH, Josef. JE Temelín a zásobování teplem. *Energetika*, 2001, roč. 51, č. 3, s. 84–85. ISSN 0375-8842.

Článek ve sborníku

Prvky popisu: Autor. Název (článku). Autor. Název (zdrojového dokumentu=sborníku). Vydání.
Nakladatelské údaje (místo, nakladatel). Rok. Rozsah (strana od do). ISBN (ISSN) není povinné. První
vydání se nemusí uvádět.

MACÍK, Karel. Marketing vysokých škol – představy a skutečnost. In *Marketing vysokých škol : sborník
příspěvků mezinárodní konference Projekt Tempus Phare CME 97-3026, Praha 16.–17. března 2000.* Ed.
František FREIBERG et al. Praha : Fakulta strojní ČVUT, 2000, s. 117–126. ISBN 80-01-02163-7.

„ŠEDÁ LITERATURA“ VE VZTAHU KE ZVEŘEJŇOVÁNÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL

*Pavel Končel*¹

“Grey Literature”
in Relation to Publication of Dissertations of University Students

Abstrakt:

V procesech vyhledávání informačních zdrojů se v posledních letech často skloňuje pojem „šedá literatura“. Na základě definice pojmu a využití „šedé literatury“ článek naznačuje problematiku spojenou s uveřejňováním „šedé literatury“, především závěrečných vysokoškolských prací podle zákona o vysokých školách a zákona autorského. Dále nastiňuje problematiku plagiátorství závěrečných prací v souvislosti s uveřejňování plných textů závěrečných prací.

Klíčová slova:

šedá literatura, zveřejňování, závěrečná práce, vysoká škola, úložiště, plagiát

Abstract:

In recent years, the term “grey literature” has often appeared in the process of searching for information resources. On the basis of the definition of the term “grey literature” and its application, the article indicates the issues associated with the publication of “grey literature”, especially dissertations under the Higher Education Act and the Copyright Act. Further, the article outlines the issues of dissertation plagiarism in relation to the publication of full texts of dissertations.

Keywords:

grey literature, publication, dissertation, university, storage, plagiarism

---

¹ Ing. Pavel KONČEL, Vysoká škola Karlovy Vary, e-mail: pavelkoncel@vskv.cz

Seznam zkratek²

ASEP	Automatizovaný systém evidence publikací (systém pro evidenci publikační činnosti, vědeckých výsledků)
BP	bakalářská práce
CEA	Centrální evidence aktivit CEA je jednou z částí (datovou oblastí) IS VaV
CEP	Centrální evidence projektů výzkumu a vývoje CEP je jednou z částí (datovou oblastí) IS VaV
CEZ	Centrální evidence výzkumných záměrů CEZ je jednou z částí (datovou oblastí) IS VaV
ČR	Česká republika
IS VaV	Informační systém výzkumu a vývoje
NUŠL	Národní úložiště šedé literatury
RIV	Rejstřík informací o výsledcích (státem podporovaného výzkumu a vývoje) RIV je jednou z částí (datovou oblastí) IS VaV
SIGLE ³	System for Information on Grey Literature in Europe
úložiště	repozitář (archiv s rozšířenými možnostmi šíření metadat i plných textů)
VaVaI	Výzkum, experimentální vývoj a inovace
VES	Evidence veřejných soutěží ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích VES je jednou z částí (datovou oblastí) IS VaV
VŠKV	Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s.

Úvod

Při ukládání a následném využívání dat a informací ze zóny „šedé literatury“ došlo na konci 20. století k velkému rozmachu, nejen z hlediska vývoje vlastních informačních technologií, ale i z hlediska produkce „šedé literatury“ a potřeby jejího využívání. Začátek 21. století tento trend dále potvrdil a dnes je zřejmé, že „šedá literatura“ má velkou šanci se stát jedním z nejdůležitějších a nejstrategičtějších zdrojů vědeckých a obchodních informací [16].

² Viz také [Automatizovaný systém evidence publikací (ASEP)].

³ V roce 2005 došlo kuzavření Systému informací o šedé literatuře v Evropě SIGLE (System for Information on Grey Literature in Europe) a jeho stejnojmenné databáze a k zahájení likvidace Evropské asociace pro využívání šedé literatury EAGLE (European Association for Grey Literature Exploitation), která databázi spravovala. Systém byl později nahrazen novým, volně dostupným systémem OpenSIGLE [BRATKOVÁ, E. Nový online přístup k databázi SIGLE].

„Šedá literatura“

Pokud hovoříme o „šedé literatuře“, uveďme jednu z definic tohoto pojmu:⁴

„šedá literatura“ (jinak také nepublikovaná či polopublikovaná) jsou informace produkováné na všech úrovních vládních, akademických, obchodních a průmyslových institucí jak v elektronické, tak v tištěné podobě, které neprošly standardním vydavatelským procesem či nejsou distribuovány do standardní prodejní sítě, tj. jsou vydávány institucemi, jejichž hlavní činností není vydavatelská činnost [15].

Konkrétně jde např. o zprávy (výzkumné, technické, výroční), vysokoškolské kvalifikační práce, konferenční materiály (sborníky, příspěvky, postery), firemní literaturu (katalogy), preprinty a další typy [15].

Uvedená definice je velmi široká a neohraničená, navíc s postupem času se pojetí definice mění. Do 70. let 20. století zahrnovala zejména výzkumné a technické zprávy institucí (např. výzkumných ústavů), disertační práce a v menší míře další druhy vysokoškolských kvalifikačních prací a vládní dokumenty nepublikované oficiálními kanály. S nástupem informačních sítí v 80. a zejména 90. letech 20. století se začaly objevovat další zdroje „šedé literatury“: elektronické konference, newslettery, diskusní skupiny apod.

Postupně se měnily i zvyklosti vědecké komunity, která začala sdílet ještě nevydané odborné články, někdy neúplné (nedokončené) ve formě preprintů. Tento zvyk se uchytil zejména u přírodních věd, tam, kde opravdu záleží na nejrychlejším předání informace.

Se současným rozvojem internetu a jeho služeb pak nacházíme další a další formy „šedé literatury“: od osnov a sylabů přednášek doplněných o „powerpointové prezentace“, obsahů vybraných blogů až po formy do pojmu „literatura“ v podstatě nezařaditelné – audio a video záznamy přednášek, definice virtuálních světů, zdrojové kódy programových komponent apod. Komerční sféra se pak přidává obsahem známým též jako firemní literatura – ročenky, výroční zprávy, katalogy aj.

Do „šedé literatury“ nebývají řazeny dokumenty podléhající některému z režimů utajení, kde je množina možných uživatelů předem striktně vymezena [12].

Závěrečné práce na vysokých školách

Významná část dokumentů produkováných na vysokých školách (v rámci terciárního vzdělávání) zařazených do „šedé literatury“ jsou i vysokoškolské závěrečné (kvalifikační) práce. Vysokoškolské závěrečné práce člení podle typu studijního programu jako součást státních závěrečných zkoušek zákon č. 111/1198 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vysokých školách“), §§ 45–47 následovně:

1. bakalářská práce,
2. diplomová práce,
3. rigorózní práce,
4. disertační práce.

4 Další definice pojmu „šedá literatura“ lze najít v [NTK. Národní úložiště šedé literatury].

Každá vysoká škola je povinná dle zákona [1] tyto práce:⁵

- zveřejnit před vlastní obhajobou,
- zveřejnit po obhajobě (včetně oponentních posudků a záznamu o průběhu a výsledku obhajoby),
- poskytnout případné kopie, výpisy, opisy, rozmnoženiny.

Přístup ke zveřejňování závěrečných vysokoškolských prací, jak jej upravuje zákon o vysokých školách, je ovšem ovlivněn i autorským zákonem. Již v době novely zákona o vysokých školách,⁶ která stanovila povinnosti v rámci § 47b, se vztahem této novely a autorského zákona zabývalo samostatné oddělení autorského práva Ministerstva kultury ČR, které vydalo stanovisko k aplikaci § 47b zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb. [2].

Je tedy otázkou, jaké zvolit nástroje pro splnění výše uvedených zákonných povinností: zejména s ohledem na to, aby při zveřejňování těchto závěrečných prací byla dodržena ustanovení autorského zákona a zároveň nenastal tímto zveřejněním pro vysokou školu nevýhodný stav z hlediska nastavené vnitřní politiky školy. Zákon o vysokých školách je, pokud jde o § 47b, ve vztahu k zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), zákonem speciálním [2].

V § 47b odst. 3 zákona o vysokých školách je upravena právní fikce, na základě které odevzdáním závěrečné práce souhlasí autor s jejím zveřejněním, a to bez ohledu na výsledek obhajoby. Vysoká škola má na základě § 47b odst. 2 povinnost zveřejňovat závěrečné práce, které byly odevzdány studentem k obhajobě, a to tak, že musí být zveřejněny nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo, není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce, a to buď v hmotné podobě, nebo v elektronické podobě prostřednictvím technických zařízení (intranetem) v prostorách školy, popř. v místě pracoviště školy, jak bylo uvedeno výše. Z dikce § 47b odst. 2 zákona o vysokých školách („k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem školy“) je zřejmé, že zákonodárce měl v úmyslu zpřístupnit tyto práce na konkrétním místě (ve škole), a nikoli v místě podle vlastní volby jednotlivých členů veřejnosti. [2]

5 Zákon č. 111/1998 Sb., § 47b, odst. 1) a 2)

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a záznamu o průběhu a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

6 Zákon č. 552/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dále má vysoká škola na základě § 47b odst. 1 zákona o vysokých školách povinnost zpřístupňovat⁷ výše uvedené závěrečné práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby, prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zpřístupnění veřejnosti stanoví vnitřní předpis vysoké školy. Podle názoru Samostatného oddělení autorského práva Ministerstva kultury ČR [2] je v souladu s právní úpravou zpřístupňování kvalifikačních prací prostřednictvím databází takových prací na místě samém prostřednictvím technických zařízení umístěných v prostorách vysoké školy, a to i bez výslovného souhlasu autora, nikoli však zpřístupňování prostřednictvím internetové sítě, tj. on-line.

Bakalářské práce jsou v souladu se zákonem o vysokých školách, § 45, závěrečnými vysokoškolskými pracemi, které však nejsou uvedeny v autorském zákonu, § 37, odst. 1, písmeno d), na rozdíl od prací diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních. Proto je k nim přístupováno jako ke kterémukoli jiným autorským dílům, což znamená, že je možné zveřejňovat je a půjčovat na místě samém a v knihovnách vysokých škol, v souladu s § 37, odst. 2 autorského zákona, i bez výslovného souhlasu autora a autor nemá v případě tohoto půjčování právo na odměnu.⁸

Vysoká škola nezasahuje do práva autorského ani v případě, že zapůjčuje originály nebo rozmnoženiny obhájených diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních prací na místě samém a v knihovnách vysokých škol, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia, avšak na rozdíl od prací bakalářských pouze tehdy, pokud takové užití autor nevyloučil [2, 3, § 37, odst. 1)].

V souvislosti s možností pořizovat si na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny ze zveřejněné práce⁹ je potřeba zdůraznit, že takto pořízené rozmnoženiny, a to v jakékoli formě (opisy, výpisy, fotokopie) a v jakémkoli rozsahu (i části díla), může dotyčná osoba užít jen pro osobní potřebu, popř. pro vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby. Vysoká škola je však při zpřístupňování závěrečných prací veřejnosti prostřednictvím technických zařízení (např. monitorů napojených na intranet) umístěných v prostorách školy povinna zabránit tomu, aby si mohli zájemci o tyto práce zhotovovat rozmnoženiny děl sami [2].

7 Zákon o vysokých školách používá autorskoprávně nepřesný pojem „zveřejňovat“, neboť z hlediska autorskoprávní terminologie dojde v tomto případě ke zveřejnění pouze u posudků oponentů (jsou-li autorskými díly a nebyly-li zveřejněny již dříve), v případě kvalifikačních prací, které byly zveřejněny před konáním obhajoby, půjde v tomto případě o zpřístupnění veřejnosti [Ministerstvo kultury ČR. Stanovisko].

8 Právo na odměnu autor nemá v případě půjčování zveřejněných děl na místě samém, nebo půjčují-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl školní knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Státní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového archivu a Parlamentní knihovna České republiky [Česko. Zákon 121/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském].

9 Viz § 47b odst. 2 zákona o vysokých školách.

Ve vztahu student – vysoká škola je problematika autorských práv řešena nejen v zákonech [1]¹⁰ a [3],¹¹ ale bývá většinou upřesňována vnitřními předpisy školy, například běžnou součástí každé závěrečné práce je Čestné prohlášení studenta s vlastnoručním podpisem, kde student v konkrétní formě, stanovené příslušnou vysokou školou, mimo jiné prohlašuje: „Beru na vědomí, ... že moje bakalářská práce bude ... zveřejněna“; konkrétní příklad viz kapitola článku Knihovní systém VŠKV.

Bližší pravidla pro odevzdávání závěrečných prací a pravidla jejich obsahové, formální a jazykové podoby si každá vysoká škola podrobněji upravuje rovněž ve svých vnitřních předpisech.

Jedním z aspektů problematiky „šedé literatury“ zahrnující rovněž závěrečné práce, který se výrazně dotýká i současného provozu vysokých škol, je skutečnost, že elektronické publikování prochází mohutným a často nekontrolovaným nárůstem, anarchizace toku informací není dále únosná a přijatelná, důraz začíná být kladen na „obsahovou administraci“ informačních prostředí, která je nejen nutností, ale i jedním z trendů (content management) [16].

Tento aspekt se promítá do vztahů a přístupů studentů vysokých škol (ale i vyučujících) k informacím a znalostem; je strategický především z edukativního hlediska, ovšem i z hlediska přípravy studentů pro vlastní praxi. Hledisko konkurenční výhody, tedy mít/nemít informace/znalosti, v rámci ekonomických vztahů je pro studenty při studijních procesech také důležitý aspekt, který ovšem vstupuje „do hry“ výrazněji až po absolvování studia. Jedním ze zdrojů těchto informací/znalostí, který v současnosti nabývá stále většího významu, je tak i „šedá literatura“.

Každopádně je povinností každého studenta, který absolvuje studium na vysoké škole a v rámci státních závěrečných zkoušek vypracuje závěrečnou práci, tuto práci před vlastní obhajobou odevzdat vysoké škole; a to nejen v tištěné, ale v současné době i v digitální podobě (viz zákon o vysokých školách § 47b a vnitřní předpisy vysokých škol).

Navíc specifické zákony mohou definovat další zvláštní zacházení. U vysokoškolských závěrečných (kvalifikačních) prací se tak dále zákon o vysokých školách potkává se zákonem č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o archivnictví“), díky kterému je závěrečná práce i archiválií.

10 Aktuální platné znění § 47b – Zveřejňování závěrečných prací [1]:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a záznamu o průběhu a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

11 Zákon 121/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů § 11 a § 37.

System shromažďování a ukládání „šedé literatury“

Již dlouhodobě se ukazuje, že nemožnost uveřejnit v širším rozsahu „šedou literaturu“ z produkce vysoké školy vede k ohrožení části intelektuální tvorby vysokých škol a samozřejmě i dalších institucí.

Ucelený, celonárodní a komplexní systém, který by v celostátním rozsahu umožňoval shromažďovat a zpřístupňovat tento typ informačních pramenů, zde však doposud chyběl.

Pouhé výběrové umístění na internet či zpřístupnění v intranetu instituce neřeší vážné problémy, ke kterým může docházet v souvislosti např. s technologickým vývojem a zastaráváním datových formátů, počítačových aplikací a výpočetní techniky obecně. Dále nelze opomíjet výhody vyhledávání pomocí klíčových slov, heslářů, abstraktů [12].

Pokusů o vznik informačních systémů a databází, které by řešily problematiku uveřejňování „šedé literatury“ bylo již mnoho, nejdále se k výsledku dopracovaly evropské země jako Nizozemí, Velká Británie či Německo. Jen velmi orientačně lze uvést významné zdroje informací o „šedé literatuře“: Grey Literature Network Service, viz <<http://www.greynet.org>> nebo evropské zdroje – evropská databáze „šedé literatury“ OpenGrey (<http://www.opengrey.eu>), který obsahuje jak bibliografické odkazy a plné texty dokumentů publikovaných v Evropě, tak i další celosvětové zdroje, např. preprinty z konferencí výše zmíněné GreyNet International (Grey Literature Network Service).

V Česku existuje v přístupu a zpracování „šedé literatury“ jisté zpoždění, ale v rámci mohutného informačního rozvoje se i v této oblasti učinily potřebné kroky. V současné době jsou nastartovány a prakticky funkční dva velké projekty (NUŠL a Theses.cz) a množství menších. Je však zřejmé, že obdobně jako i v některých jiných oblastech je rozvoj oboru limitován legislativními procesy více, než samotnými organizačními opatřeními nebo technickými prostředky.

Informační systémy (databáze) pro zveřejňování „šedé literatury“

V současné době je provozováno několik informačních systémů, které poskytují služby pro zveřejňování „šedé literatury“ (viz níže). Některé IS poskytují tyto služby bezúplatně, některé své služby zpoplatňují. Problém rozsahu databází a tudíž neúplné porovnání dat z hlediska plagiátorství je ovšem problém všech IS (komerčních i bezúplatných).

Po roce 2006 se informační systémy, orientované na ukládání a zveřejňování „šedé literatury“, začaly intenzivně zabývat ukládáním, zveřejňováním i archivací závěrečných vysokoškolských prací. Nová orientace těchto IS, popřípadě vznik nových IS, je jistě přínosem pro celou akademickou obec, ale tato služba s sebou přináší mimo jiné i povinnosti vyplývající z autorského zákona.

Skutečnost, že informační systémy pro zveřejňování závěrečných prací již mají k dispozici obsáhlou databázi těchto prací, nabízí možnost tyto práce komparovat. Proto přidanou hodnotou v některých IS (např. Theses.cz) je mimo uveřejňování závěrečných prací také jejich kontrola z hlediska obsahu plagiátů.

Algoritmy ověřovacího procesu při porovnávání prací v systému Theses.cz nejsou veřejně známy, lze však předpokládat, že jsou dostatečně relevantní. Jiný problém ovšem vyvstává ze skutečnosti, že databáze uložených prací jsou kvantitativně omezeny a k porovnání prací dochází jen v rámci interní databáze, tedy závěrečných prací vysokých škol a subjektů, které jsou účastny na konkrétním projektu. Rovněž bližší informace o rozsahu databází, tak jako algoritmy ověřovacího procesu, nejsou veřejně známy. Není tedy zaručena dostatečná referenčnost dat, ani v rámci České republiky (zmínka o procentuálním vyjádření shody, resp. výskytu plagiátů, je uvedena v kapitole Plagiát v závěrečných pracích).

Tato roztržičnost v přístupu zveřejňování závěrečných vysokoškolských prací komplikuje nejen vlastní vyhledávání informací, ale především nelze zaručit relevanci při kontrole plagiátorství v různých nejednotných systémech.

Projekt zřízení národního úložiště „šedé literatury“, který se postupně naplňuje (Národní technická knihovna), by zcela splnil svůj účel, pokud by zveřejnění závěrečných prací na NUŠL bylo akceptováno všemi vysokými školami v ČR. V případě NUŠL se jedná pouze o archivaci a o zpřístupňování ověřené „šedé literatury“, systém pro odhalování plagiátů není zatím implementován. Částečná duplicita zdrojů v různých IS pro zveřejňování „šedé literatury“ se jeví jako přijatelná.

Komerční IS pro zveřejňování „šedé literatury“ by své místo jistě našly, resp. si jej udržely: jejich sofistikovanější přístupy k vyhledávání a zpracování dat a informací dostatečně motivují pro využívání jejich služeb.

V následujících kapitolách jsou stručně zmíněny a popsány hlavní informační systémy, které poskytují a zajišťují služby související s ukládáním a zveřejňováním „šedé literatury“, včetně závěrečných vysokoškolských prací, popřípadě poskytují služby pro odhalování plagiátů.

Jsou to:

- Theses.cz,
- NUŠL,
- ASEP,
- Veda.cz,
- IS VaVaI.

Theses.cz

Část českých vysokých škol se účastní projektu Národního registru vysokoškolských kvalifikačních prací [20]. Systém je vyvíjen a provozován Masarykovou univerzitou, jeho využívání je zpoplatněno a systém slouží vysokým školám a univerzitám (nejen v ČR) jako národní registr závěrečných prací a jako úložiště prací pro vyhledávání plagiátů [20].

Seznam aktuálně zapojených škol do tohoto projektu je možné získat na webových stránkách systému: <<http://theses.cz/spravci>>.

Veřejnosti jsou zpřístupňovány záznamy o práci, příp. plné texty (dle rozhodnutí školy), a vyhledávání mezi nimi.

Národní úložiště šedé literatury

Státní technická knihovna provozuje projekt Národního úložiště „šedé literatury“, jehož obsahem jsou kromě vysokoškolských kvalifikačních prací též zprávy o výzkumných a vývojových projektech, technické zprávy a další dokumenty [14].

Posláním a cílem NUŠL je sběr, archivace a zpřístupňování ověřené „šedé literatury“ uživatelům z oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání, a tím přispět ke zlepšení dostupnosti výsledků výzkumu a vývoje v České republice a poskytnout nástroj pro vědce ke splnění povinnosti uložit e-verze výstupů projektů v repozitáři vyplývající ze sedmého rámcového projektu EU (7.RP).[10] Národní úložiště „šedé literatury“ je koncipováno jako součást Digitální polytematické knihovny vědy, výzkumu a vývoje. Provozování a využívání systému je hrazeno z veřejných zdrojů.

Mezi základní služby patří sběr dokumentů v elektronické formě vzniklých od roku 2009 a výběrově starších. Elektronickou formu představují především „digital born“ nebo digitalizované dokumenty. Co se týče metadat, jsou sbírány všechny dostupné záznamy o „šedé literatuře“ vzniklé v České republice bez omezení. Dodávky „šedé literatury“ jsou zajišťovány od partnerských organizací¹² z oblasti výzkumu a vývoje, školství, státní správy, komerčního sektoru a ověřených „open access“ zdrojů. Původem vzniku „šedé literatury“ v NUŠL musí být Česká republika a její obsah musí být původní a odborný [10].

V rámci systému NUŠL je věnována značná pozornost právní problematice „šedé literatury“. Dodržování platných českých právních norem, především práva autorského, práva ochrany osobních údajů a obecného smluvního práva, je důležitým aspektem, který přispívá k nutnosti vytvářet partnerskou síť NUŠL [10].

Veškeré materiály, které byly publikovány při budování NUŠL na podporu sběru a zpřístupnění „šedé literatury“ v České republice, jsou uvedeny v [11].

Problematikou ukládání a zveřejňování „šedé literatury“ se zabývá celá řada dalších subjektů, připomeňme např. evidenci publikací v AV ČR – ASEP (informační databáze o publikacích a dalších výstupech výzkumu Akademie věd České republiky) nebo Informační portál Veda.cz či Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (www.vyzkum.cz).

ASEP

ASEP představuje systém sběru, zpracování, uchování a šíření informací o publikacích a jiných informačních výstupech základního výzkumu v Akademii věd ČR [6]. Databáze evidence publikační činnosti AV ČR je vytvářena v informačním systému ARL (Advanced Rapid Library) a obsahuje bibliografické záznamy o výsledcích vědeckého výzkumu v ústavech AV ČR za období 1985–2007, v úplnosti od roku 1993. Systém evidence je dán směrnicí Akademické rady č. 11 ze dne 17. 10. 1994 „Tvorba a využívání celoakademické databáze ASEP“. Celoakademická databáze ASEP je zdrojem informací pro RIV, sama má však širší rozsah vzhledem k vnitřním potřebám AV ČR.

12 Např. Výzkumné ústavy v ČR a pracoviště AV ČR, v.v.i., grantové agentury, vysoké školy, knihovny, muzea a další paměťové instituce, orgány státní správy, samosprávy a další subjekty veřejné správy, podniky, firmy, obchodní organizace a společnosti, osobní archivy [Národní úložiště šedé literatury (NUŠL)].

Z hlediska obsahu se pro účely databáze ASEP rozlišují tři kategorie publikací:

- publikace, jejichž hlášení je povinné,
- publikace, jejichž hlášení je přípustné,
- publikace, jejichž hlášení je vyloučené.

Informační portál Veda.cz

Jedná se informační portál, který představuje průvodce informacemi o vědě a výzkumu [21].

Cílem portálu Veda.cz je shromažďovat informační zdroje pro pracovníky v oblasti vědy a výzkumu, informovat o konferencích, přednáškách a aktuálních novinkách z různých oborů. Portál Veda.cz není specializovaný na konkrétní vědní disciplíny, ale snaží se přinášet informace napříč všemi obory. Pro třídění těchto informací je používáno oborové dělení podle standardu SIGLE. Webová aplikace portálu využívá redakční systém Hyperion, který je otevřenou publikační platformou umožňující velmi efektivní publikování informací v prostředí WWW.

Portál provozuje firma MathAn Praha s.r.o.

Portál je velmi široce zaměřen, lze v něm nalézt celou řadu zdrojů, od databáze článků až po elektronické knihy. „Šedou literaturu“ lze nalézt v sekci Odkazy/Informační zdroje/„Šedá literatura“ a dále dle typu „šedé literatury“.

Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací

Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (dále jen „IS VaVaI“) je informační systém veřejné správy zajišťující shromažďování, zpracování, poskytování a využívání údajů o výzkumu, vývoji a inovacích podporovaných z veřejných prostředků [18].

Cíle a obsah IS VaVaI, práva, povinnosti a postup při předání, zařazení, zpracování a poskytování údajů jsou stanoveny zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů, nařízením vlády č. 267/2002 Sb., o informačním systému výzkumu a vývoje (od 1. ledna 2010 nahrazeno nařízením vlády č. 397/2009 Sb., o informačním systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), zvláštními právními předpisy a Provozním řádem IS VaVaI.

Správce IS VaVaI a vývoje je Rada pro výzkum, vývoj a inovace.

Informační systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací je členěn na jednotlivé evidenční subsystémy; jeho struktura je následující:

- Centrální evidence aktivit – CEA
- Centrální evidence projektů – CEP
- Centrální evidence výzkumných záměrů – CEZ
- Rejstřík informací o výsledcích – RIV
- Evidence veřejných soutěží ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích – VES.

Pro zajímavost lze zmínit připravovaný projekt Správa elektronických publikací v síti knihoven ČR, který v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) předložila Národní knihovna České republiky. Projekt v letech 2012–2015 připravuje poloprovaz zmiňované infrastruktury pro sběr, zpracování a sdílení elektronických publikací a návrh konceptu pro centrální bibliografické zpracování [22]. S politováním se však tento projekt, alespoň ve fázi poloprovazu, vzhledem k rozsáhlé typologii elektronických dokumentů, netýká klasické „šedé literatury“ v elektronické podobě.

Přínos systémů ukládání a zveřejňování „šedé literatury“

Zavedení systému ukládání a zveřejňování „šedé literatury“ má pozitivní dopady. Jednak v šíření „šedé literatury“ pro vědce, výzkumníky, vysokoškolské studenty a učitele, ale i studenty a učitele středních škol a další případné uživatele. Systém přináší možnost nejen pohodlně a snadno získat data a informace z obsahu zdrojů „šedé literatury“, ale rovněž použít informace z formálních a jazykových vlastností dokumentů tak, aby se i sám uživatel naučil vytvářet různé druhy dokumentů: celá řada současných závěrečných prací, obsahově velmi kvalitních, je z hlediska formy a jazyka na velmi nízké úrovni.

Pozitivní dopady lze dále vidět i v případě institucí, kam zmínění uživatelé docházejí, kde studují, přednášejí a pracují. I samotný autor dokumentů jistě ocení nejen to, že výsledky jeho tvůrčí činnosti budou dostupné současným a dalším generacím, ale také, že jej podobný systém nebude obtěžovat byrokratickým omezením [12].

Získat v současné době plnotextové znění závěrečné práce prostřednictvím internetových služeb, bez toho, aby se uživatel musel fyzicky dopravit do místa úložiště, je velmi omezené. Standardní knihovní systém se cíleně „šedou literaturou“ příliš nezabývá, prakticky vždy je tak nutné získat zdroje z knihoven (úložišť) specializovaných subjektů – vysokých škol, výzkumných pracovišť, ústavů, komerčních databázových center nebo veřejné správy.

Ochrana dokumentů „šedé literatury“

Jak již bylo výše uvedeno, veřejnosti jsou v rámci systémů shromažďování a ukládání „šedé literatury“ zpřístupňovány záznamy o dokumentech „šedé literatury“, ať již jenom metadata nebo plné texty. Systémy samozřejmě nabízejí celou řadu dalších služeb, funkcí a aplikací.

Tyto služby se stále rozvíjejí podle potřeby, ať již se jedná o techniky a metodiky sběru dokumentů ze zdrojových subjektů do centrálního úložiště až po vyhledávací mechanismy.

Při využívání „šedé literatury“ však platí celá řada pravidel, zejména pak:

- v oblasti autorských práv,
- v oblasti citační etiky (související s autorskými právy),
- v oblasti smluvních závazků.

Problém autorských práv a navazujících služeb zpřístupnění dokumentů (např. ve vztahu vysoká škola vs. další následný čtenář/uživatel uveřejněných elektronických textů) se stále nedaří plně a uspokojivě vyřešit. Dokumenty „šedé literatury“ jsou samozřejmě chráněny

autorským zákonem (jak již bylo zmíněno v případě vysokoškolských závěrečných prací) [3]. Při běžném užívání, např. jako zdroje pro odborný text, je tedy třeba dokument citovat podle obvyklých pravidel (ČSN ISO 690).

Některé druhy dokumentů pak podléhají smluvním závazkům výzkumných institucí a státních orgánů ke komerčním firmám (např. financujícím výzkumnou či vývojovou činnost). Zde pak vzniká otázka, co a jak publikovat, aby nedošlo ke konfliktu s patentovou ochranou [12].

Plagiát v závěrečných pracích

Plagiát je v nejširším slova smyslu chápán jako podvrh, úmyslná napodobenina vydávaná za vlastní dílo, umělecká nebo vědecká krádež.

Plagiátem lze tedy označit i jakoukoli závěrečnou vysokoškolskou práci, která obsahuje jako celek nebo ve své části cizí myšlenky bez uveřejnění (citování) originálního tvůrce. A není podstatné, zda k utajení originálního tvůrce došlo omylem, nedbalostí či záměrně.

Každá závěrečná práce by měla přinést nejen pouhé konstatování již někde publikovaných myšlenek, tedy pouhou kompilaci, ale i jistý stupeň originality, jiný pohled na dané téma či alespoň pokus o příspěvek, který by mohl posunout rozhled čtenáře ve zkoumané oblasti.

Nezáleží tedy vždy na tom, zda je vlastní autorův příspěvek k tématu kvantitativně měřitelný, zda objem jeho textu je ve výrazné převaze vůči převzatým pasážím jiných autorů. Kvantitativně měřit objem textu není v moderních textových procesorech žádný problém i pro velmi nezkušeného laika. Spočítat počet slov či znaků vlastního textu vůči textu převzatému je otázkou několika desítek sekund. Ale kvalitativně zhodnotit práci a její přínos nelze pouze prostřednictvím jednoduchého výpočtu.

Je zřejmé, že ocenit práci z hlediska přínosu a originality není jednoduché a vyžaduje oponenturu a kritiku čtenářů, kteří mají v oboru dlouholeté zkušenosti a dokážou je uplatnit spolu se svým vzděláním.

Požadavek maximální originality práce je jistě opodstatněný, na druhou stranu celá řada autorsky původních prací nepřináší nic nového. Vhodně přeformulované teze, pohledy a myšlenky jsou sice originální, žádný systém pro odhalování plagiátů nenalezne relevantní shodu, ale autorův přínos je minimální. Někdy tak i prostá kompilace myšlenek s malým, ale originálním závěrečným pohledem, může být velmi přínosná přesto, že se na první pohled toto nejeví. Zde sehrává velkou roli skutečně kvalifikovaný, odborný a nezávislý pohled kritika, v případě závěrečných prací především vedoucího práce a oponentů, respektive dalších čtenářů z široké odborné veřejnosti a samozřejmě i jejich nezbytná vědecká a současně osobní kompetentnost (tj. vnímáno jako oprávněnost – korektnost a zodpovědnost kritického hodnocení).

Je tedy nutné v první fázi posuzovat originalitu prací, ať již z kvantitativního či kvalitativního hlediska, a poté, ve druhé fázi, se zaměřit na to, zda práce obsahuje části, které lze označit jako plagiát. Práce jsou buď zcela originální, částečně originální nebo není originální prakticky vůbec, což ovšem neznamená, že je tato práce plagiát: celá problematika

totiž souvisí s citační etikou a jejím vztahem k oprávněnosti použití dokumentů duševního vlastnictví.

Při zkoumání závěrečných prací z hlediska plagiátorství pomocí automatických systémů (například systémem Theses.cz: viz výše) je výsledkem takového zkoumání vložení práce procentuální vyjádření shody, resp. výskytu plagiátů. To je ovšem velmi orientační údaj, který pak vyžaduje další konkrétní zkoumání práce, neboť jak již bylo v článku uvedeno, nejsou veřejně známy přesné algoritmy ověřovacího procesu při porovnávání řetězců znaků ve spojitosti s citovanými zdroji.

Teoreticky by i výskyt malého procenta shody měl vést k závěru, že práce obsahuje plagiát, což je ovšem nereálné. Proto vysoké školy přistupují ke kontrole prací či k určitým disciplinárním opatřením až při větším výskytu plagiátů (rozsahu shody), jejichž rozsah je stanoven vnitřními předpisy příslušné školy: často je tento rozsah stanoven i nad 50 % obsahu shody. Tento přístup je tak vlastně dosti alibistický, což je sice vzhledem k současným možnostem automatických systémů pro odhalování plagiátů pochopitelné, nicméně to tím umožňuje projít úspěšně obhajobou i závěrečným pracím s nezanedbatelným obsahem plagiátů.

Výsledek ověřovacího procesu, který lze získat v automatickém systému pro odhalování plagiátů, je jistě zajímavým kvantitativním indikátorem, který může upozornit zúčastněné subjekty v procesu kontroly, oponentury i obhajoby závěrečné práce na potenciálně možný výskyt plagiátů. Bez dalšího odborného a podrobného ověření konkrétní práce však zatím není možné pouze na základě výsledku automatického ověřovacího procesu prostřednictvím IS označení práce jako plagiát doporučit.

Autorská odpovědnost ve smyslu odpovědnosti za původnost závěrečných prací

I když dnes již existují systémy, které jsou schopny odhalovat plagiáty mezi závěrečnými pracemi, jsou tyto systémy stále nedokonalé a umožňují i auditovaným dokumentům splnit podmínky pro uznání původnosti díla (typicky do výskytu pod 30 % obsahu shody, tedy výskytu plagiátů).

Z tohoto titulu je žádoucí důsledně přenášet odpovědnost na autora díla a vytvářet maximální tlak na autory dokumentů tak, aby výskyt plagiátů, a to ať již ve formě neoprávněně přejetých textů, nebo ve formě nesprávných, neúplných či zcela chybějších bibliografických citací.

Důvodně se lze domnívat, že autor závěrečné práce jako fyzická osoba, která je primárně odpovědná za vytvoření závěrečné práce, nese primární autorskou odpovědnost za dílo, a tedy i za původnost díla. Jakýkoli výskyt plagiátu v závěrečné práci, byť i jen částečného, vzniklý záměrem či neznalostí nebo nedbalostí autora, je porušením autorského zákona a dalších předpisů (ČSN ISO 690, vnitřní předpisy vysoké školy apod.).

Vzhledem k tomu, že studentské závěrečné práce jsou (musí být) vždy původními výtvary samotných studentů, nemůže být spoluautorství učitelů dozírajících na tvorbu prací uvažováno. Zásluhy učitele o vytvoření díla tedy mohou být ohodnoceny například poděkováním ze strany žáka či studenta, nikoli však podílem učitele na výkonu osobnostních či majetkových práv autorských [17].

Přenášet tedy i jen částečnou odpovědnost za původnost závěrečných prací na vedoucí práce, konzultanty či oponenty je nesprávné a nežádoucí. Jasná a zřetelně definovaná odpovědnost autora za původnost závěrečné práce na vysoké škole by tak vždy měla být deklarativně uvedena ve vnitřních předpisech vysoké školy.

Přístupy různých vysokých škol k uveřejňování závěrečných prací

V současné době se dá ke zveřejňování „šedé literatury“ přistoupit různým způsobem. Vzhledem k rozvoji digitalizace dokumentů a možnostem, které, s sebou přináší rozvoj počítačových sítí, dále vznik informačních systémů zaměřených „také“ nebo „výhradně“ na „šedou literaturu“, je zveřejňování „šedé literatury“ velmi rychlé a jednoduché. I zveřejňování závěrečných prací vysokých škol tak doznalo radikálních změn.

Ostatně informační politika je v tomto směru rozmanitá. Existují vysoké školy v ČR, které zpřístupní úplný text diplomové či disertační práce včetně posudků oponentů komukoli v elektronické podobě, oproti tomu existují školy, které fyzický výtisk předají k prezenčnímu půjčování do knihovny a omezí rozsah kopírování či jej zcela zakážou [12].

A právě nejednotnost v postoji jednotlivých vysokých škol ve zpřístupňování závěrečných prací vytváří určitou nejistotu. Ta se může projevat nerovnoměrným přístupem případných žadatelů k závěrečným pracím různých škol, dále jistě přináší ne zcela transparentní a rovné podmínky pro čerpání ze zdrojů ve vztahu mezi jednotlivými vysokými školami a také může přinášet i opodstatněné obavy autorů, správců i poskytovatelů závěrečných prací v kontextu ochrany autorských práv a plagiátorství.

Do roku 2006 nebylo zveřejňování závěrečných prací právně závazné a bylo na rozhodnutí vedení vysoké školy, zda budou závěrečné práce přístupné studentům, učitelům, případně odborné či širší veřejnosti, a do jaké míry.

S účinností od 1. 1. 2006 je zákon o vysokých školách rozšířen o § 47b Zveřejňování závěrečných prací [1], který ukládá povinnosti vysokým školám v této oblasti (viz výše).

Vysoká škola, která nemá z jakýchkoli důvodů zájem na zcela otevřeném zveřejňování závěrečných prací, může plnit pouze striktní ustanovení zákona o vysokých školách v kontextu autorského zákona, a umožnit veřejnosti nahlížet na místě určeném vnitřním předpisem školy do vlastní databáze těchto závěrečných prací (může se jednat o databázi tištěných verzí nebo databázi elektronických verzí), s možností pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny, ovšem na vlastní náklady zájemce (viz výše).

Tento způsob je však pro dnešní veřejnost velmi nepraktický a složitý. Cestovat fyzicky po vysokých školách s cílem získat informace ze závěrečných prací není jistě pohodlné, ani ekonomické. A jestliže vezmeme v úvahu, jak obtížné je i získat informace o tom, že se konkrétní dokumenty právě na konkrétním místě vůbec nacházejí, je pochopitelná snaha uživatelů nutit vysoké školy ke zveřejňování plných textů závěrečných prací.

Jistým kompromisem je umístění názvů závěrečných prací, popř. jejich abstraktů, na systémová úložiště a vlastní plné texty spravovat ve vlastní databázi. V tomto případě se uživatelé přinejmenším mohou fundovaně rozhodnout, zda se vydat na cestu s cílem získání textu závěrečné práce.

Úplné zveřejnění závěrečných prací, tedy plnotextových dokumentů v informačním systému, který umožňuje vyhledávání a získávání dokumentů elektronickou formou, například prostřednictvím nějakého úložiště „šedé literatury“, je pro uživatele a i veřejnost velmi komfortní a v dnešní době více či méně standardní formou získávání dokumentů.

Je však také pravdou, že kompletní zveřejnění závěrečných prací „on-line“ s sebou přináší i jistá rizika, spočívající zejména v nemožnosti zaručit ochranu autorských práv. Dobrovolnost zveřejňování „šedé literatury“ v plnotextových verzích „on-line“ přináší zřejmou nerovnováhu v přístupu uživatelů k dokumentům „šedé literatury“, tedy i závěrečných prací a nese s sebou i zjednodušení možností využít plagiátorství jako „tvůrčího principu“. Míra a způsob zveřejnění závěrečných prací je totiž přímo úměrná snahám o užití zdrojů bez standardních citací, popřípadě snahám o znečistění či utajení standardních autorských procesů.

Tento nedostatek se například snaží řešit Národní registr vysokoškolských kvalifikačních prací (These.cz) [20], a to paralelním systémem pro odhalování plagiátů mezi závěrečnými pracemi. Je však zřejmé, že ani tento systém není schopen odhalit celou řadu pochybení či úmyslu uživatelů použít uveřejněný text bez řádné citace. Navíc odhalit plagiát,¹³ resp. plagiaci je jedna věc (při tak velkém množství závěrečných prací je to dosti obtížné), druhá věc je vrácení závěrečné práce, případné vyloučení ze studia či odebrání akademického titulu. Vůbec možnost odebrání akademického titulu je v České republice obtížná a složitá, zákon [1] možnost odebrání titulu jednoznačně nedefinuje.

Nelze tedy mít za zlé těm vysokým školám, které plnotextové zveřejnění závěrečných prací odmítají nebo se k němu staví rezervovaně, právě z důvodů případných sporů vysoké školy ve vztahu k nekorektním uživatelům. Konkurenční výhoda, kterou případný nepoctivý uživatel plagiátorstvím získá, je zřejmá, méně je pak zřejmá i konkurenční výhoda vysoké školy, která, ne zcela důsledným přístupem k vlastním absolventům, získává pověst školy, kde je možné snadnější cestou získat akademický titul (v našem případě méně náročnou závěrečnou práci), což může vést ke snazšímu získávání určitých uchazečů o studium.

Zdá se, že zlatá střední cesta – uveřejnit pouze abstrakty závěrečných prací, je pro mnohé vysoké školy optimálním řešením. Je však pravděpodobné, že toto řešení může být optimální pouze na krátkou dobu: celá řada příkladů z minulosti nám ukazuje, že si uživatelská obec „vynutí“ uveřejňování plných textů různých dokumentů, aby tak mohla v maximální míře využít současných služeb internetu.

Otázka ochrany autorských práv bude řešena z jedné strany stále komplexnější a dokonalejší kontrolou závěrečných prací, i když každá taková kontrola má své limity. Na druhé straně je jistě nutné a žádoucí vychovávat studenty, ale i učitele, k dodržování nejen zákonných norem, ale i etických principů v rámci využívání služeb internetu. Bez uplatňování základních etických norem se problém s ochranou autorských práv (ani v případě hlubokých restriktivních opatření a podrobných zákonných norem) nikdy dostatečně nevyřeší.

---

13 ČSN ISO 5127-2003, „plagiátem“ je míněno „představení duševního díla jiného autora, půjčeného nebo napodobeného vcelku nebo zčásti, jako svého vlastního“.

Uveřejňování závěrečných prací na VŠKV

Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s. (dále jen „VŠKV“) si plně uvědomuje nejasnou a mnohdy komplikovanou situaci ohledně problematiky uveřejňování závěrečných prací v rámci „šedé literatury“ a snaží se na tuto situaci reagovat adekvátním způsobem.

Samozřejmostí je vlastní databáze tištěných a elektronických verzí bakalářských závěrečných prací, kterou spravuje prostřednictvím informačního systému knihovny VŠKV a která umožňuje standardním způsobem všem zájemcům ze stran studentů, učitelů a odborné i širší veřejnosti používat plné texty závěrečných prací k nahlížení v souladu s předpisy.

Knihovní systém VŠKV

Databáze „šedé literatury“ je na VŠKV spravována prostřednictvím knihovního informačního systému Clavius. Integrovaný knihovní systém Clavius je univerzální informační systém pro všechny typy knihoven. Je to moderní nástupce osvědčeného staršího systému LANius. Řeší všechny činnosti týkající se evidence, katalogizace a sledování výpůjček všech dokumentů, které se běžně v knihovnách nacházejí. Pro evidenci výpůjček je využita technologie čárového kódu. Vývoj systému probíhá od roku 1998 na základě tehdy desetiletých zkušeností s automatizací ve veřejných knihovnách. V současnosti jde o jeden z nejrozšířenějších knihovních systémů na školách a ve veřejných knihovnách v ČR [9].

V systému Clavius pak VŠKV dále eviduje a uveřejňuje své výroční zprávy, zprávy z konferencí, studijní zprávy, popř. další významné odborné dokumenty, které souvisí s pedagogickou a akademicko-vědeckou činností školy.

Evidence závěrečných prací pak probíhá na VŠKV následovně:¹⁴

1. Součástí každé závěrečné práce je:

Citace čestného prohlášení studenta s vlastnoručním podpisem, kde student mimo jiné prohlašuje: „Prohlašuji, že jsem zpracoval(a) tuto bakalářskou práci samostatně, a že jsem vyznačil(a) použité zdroje informací, z nichž jsem při zpracování své práce čerpal(a).“

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 21/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění a že moje bakalářská práce bude, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) v platném znění, zveřejněna.“ [4]. Tímto je řešen problém autorských práv mezi studentem a vysokou školou.

2. Odevzdání závěrečné práce studentem na studijním oddělení VŠKV: 2× analogově, tj. ve dvou písemných vyhotoveních (originál a kopie), a současně 2× digitálně, tj. ve dvou formátech v elektronickém vyhotovení (*.doc a *.pdf).

¹⁴ Směrnice rektora VŠKV „Pravidla způsobu zpracování, hodnocení, zveřejňování a ukládání bakalářských prací studentů Vysoké školy Karlovy Vary, o.p.s.“ ze dne 23. ledna 2006 [Směrnice prorektora].

3. Evidence odevzdání závěrečných prací na studijním oddělení VŠKV, vypracování a odevzdání písemného hodnocení bakalářské práce vedoucím a oponentem.
4. Zveřejnění bakalářských prací odevzdaných k obhajobě nejpozději pět dní před termínem vlastní obhajoby v místě této obhajoby: tj. na studijním oddělení příslušného Výukového centra VŠKV (Karlovy Vary, Praha). Zveřejnění elektronického seznamu on-line na internetových stránkách školy.
5. Po proběhlé obhajobě zůstává jedna tištěná kopie závěrečné práce („kroužková vazba“) na příslušném studijním oddělení, kde se vrací studentovi a dále probíhá řízený přesun analogových i digitálních verzí v originálu, společně s kopií posudků vedoucího a oponenta práce a protokolu z obhajoby do knihovny VŠKV. V případě, že si student kopii své závěrečné práce do stanoveného termínu na studijním oddělení nevyzvedne, je práce převedena do archivu VŠKV se skartační lhůtou jeden rok.
6. Vytvoření záznamu závěrečné práce v knihovním systému Clavius prostřednictvím identifikačních údajů: jméno a příjmení autora, název tématu práce, akademický rok vyhotovení, výsledek obhajoby (záznam metadat podle formuláře Clavius), vložení tištěné kopie do knihovny. Zveřejnění elektronického seznamu on-line na internetových stránkách školy.
7. Zpřístupnění závěrečných prací v souladu s knihovním řádem VŠKV,¹⁵ prostřednictvím prezenční výpůjčky písemné verze, nebo elektronické verze umístěné v izolovaném počítači v rámci knihovny VŠKV.

Zapojení VŠKV do NUŠL

VŠKV v současné době uvažuje o spolupráci s NUŠL při ukládání, zpřístupnění a zálohování závěrečných prací, ale i dalších forem „šedé literatury“. Forem spolupráce s NUŠL je několik a všechny vedou k jednotnému zpřístupnění dokumentů prostřednictvím Centrálního rozhraní NUŠL. V rámci spolupráce je možné využít lokální instalace softwaru pro tvorbu digitálního repozitáře jako nástroje vhodného pro správu vysokoškolských závěrečných prací (tj. bakalářských, diplomových, rigorózních, disertačních).

Lokální instalaci digitálního repozitáře lze využít také jako institucionální digitální repozitář pro sběr, archivaci a zpřístupňování odborných a vědeckých dokumentů, které vznikají z činnosti pedagogů a studentů VŠKV (např. výročních zpráv, konferenčních materiálů atd.).

VŠKV v současné době vlastní a používá vlastní databázi dat, jak pro evidenci a správu tištěných zdrojů, tak i zdrojů elektronických. V rámci správy této databáze také eviduje závěrečné práce a další typy „šedé literatury“ (viz kapitola Knihovní systém VŠKV – Clavius). Přesto se ukazuje, že by pro VŠKV mohlo být velmi výhodné tato data částečně nebo i zcela spravovat

---

¹⁵ Knihovní řád knihovny Vysoké školy o.p.s. v Karlových Varech

Článek 1, Základní ustanovení, Knihovna Vysoké školy o.p.s. v Karlových Varech (dále jen VŠKV) zabezpečuje knihovnickoinformační služby pro pedagogické pracovníky..., Knihovna eviduje publikační činnost pedagogických pracovníků a bakalářské práce studentů VŠKV.

v externí databázi, a to využitím možnosti vkládat závěrečné práce a další „šedou literaturu“ přímo do Digitálního repozitáře NUŠL (od metadat, abstraktů po celé texty dokumentů).

Pokud by VŠKV nevyužívala možnosti přímého vkládání „šedé literatury“ do repozitáře NUŠL, je možné využívat pouze službu zpřístupnění dat prostřednictvím NUŠL, popřípadě službu dlouhodobé archivace a ochrany dat. Pro tyto účely nabízí NUŠL možnost zálohovat data v Digitálním repozitáři NUŠL, který je napojen na Centrální rozhraní NUŠL.

Další formou spolupráce (pokud by VŠKV zvolila řešení vedení stávající databáze a bez využití dlouhodobé archivace v NUŠL) je možné připojení databáze VŠKV do Centrálního rozhraní NUŠL. Záznamy z VŠKV by tak byly vyhledatelné na národní úrovni a dále budou odkazovat do databáze VŠKV.

Všechny formy spolupráce jsou poskytovány bezúplatně. Zapojením VŠKV do systému NUŠL přináší navíc kontinuální podporu Národní technické knihovny a současně odbornou pomoc při zpracování ukládaných dokumentů. Možnosti a formy spolupráce jsou detailně popsány na webových stránkách NUŠL: <http://nusl.techlib.cz/index.php/Spoluprace>.

Podle toho, jaký typ spolupráce VŠKV zvolí, bude uzavřena licenční smlouva. Povinnost uzavřít licenční smlouvu vyplývá z platných českých právních norem (především z autorského zákona). Podle tohoto zákona je nutné pro zpřístupňování digitálních dokumentů uzavřít s producentem dat licenční smlouvu o možnostech a podmínkách zpřístupnění. Z právní expertizy pro NUŠL vyplývá, že v NUŠL lze volně zpřístupňovat metadata, ale pro zpřístupňování digitálních dokumentů „šedé literatury“ je nezbytné uzavřít s producenty „šedé literatury“ (tj. s vykonavateli majetkových práv autorských) licenční smlouvu, kde budou jasně a přesně stanoveny možnosti dalšího užití dokumentů. Licenční smlouva byla vypracována dle právní expertizy k digitálnímu zpracování „šedé literatury“ pro NUŠL a lze ji nalézt na webových stránkách <http://nusl.techlib.cz/> [10].

Činnost NTK v oblasti sběru a zpřístupnění „šedé literatury“ podporují spolupracující pracoviště Akademie věd ČR a Knihovna AV ČR, která s NUŠL úzce spolupracují. Spolupráce probíhá i s veřejnými vysokými školami (např. s VŠE, UK, AVU ad.), výzkumnými ústavy a orgány státní správy.

NUŠL je zapojen i do mezinárodních projektů týkajících se „šedé literatury“. V případě spolupráce VŠKV s NUŠL budou záznamy o „šedé literatuře“ vzniklé na VŠKV dohledatelné rovněž prostřednictvím evropských a mezinárodních databází, např. v evropské databázi „šedé literatury“ OpenGrey (<http://www.opengrey.eu/>) a dalších.

Závěr

Rozvoj informačních systémů pro zveřejňování „šedé literatury“, které původně měly za cíl její archivaci a prosté zveřejnění, postupně přinesl i vývoj dalších služeb, například kontroly výskytu plagiátů v závěrečných vysokoškolských pracích. Na druhou stranu je zřejmé, že zpřístupnění těchto prací přineslo i jistý nárůst počtu plagiátů, který může být způsoben jednak tím, že díky těmto systémům dochází k jejich lepší identifikaci, ale současně i tím, že díky veřejně přístupným databázím plnotextových znění závěrečných vysokoškolských prací on-line je snazší je zneužít.

Žádný uvedený IS není schopen suplovat individuální práci vedoucího (konzultanta) závěrečné práce, resp. oponentů těchto prací. Průběžný pedagogický kontakt vedoucího práce a vedení studenta při tvorbě závěrečné práce je nenahraditelný a nutný. Právě tento kontakt a spolupráce studenta s vedoucím práce dokáže zásadní měrou plagiátorství předejít. Proto vytvářením dostatečného tlaku na autory dokumentů, ať preventivními či represivními opatřeními, lze v relativně krátké době vytvořit klima, kdy se autorská odpovědnost za původnost zdrojů stane samozřejmostí. Je však absurdní přenášet primární odpovědnost za případný plagiát na vedoucího práce (konzultanta), resp. oponenta, namísto autora samého, nebo dokonce i na instituci, v rámci které je závěrečná práce zpracována a obhájena.

V současné době je na internetu přístupných velmi mnoho znalostí, ať již v rámci mělkého webu na běžně dostupných webových stránkách, nebo v rámci hlubokého webu v databázích různých informačních systémů, znalostních databází apod.

Požadavek na zveřejňování závěrečných vysokoškolských prací však vzhledem k uvedeným skutečnostem, ve vztahu k autorskému zákonu, nelze považovat za vždy zcela oprávněný a je v zákonné pravomoci i v zájmu každé vysoké školy tento požadavek regulovat. Neexistuje ale žádný důvod, proč by neměly být bez omezení zveřejněny základní bibliografické údaje o práci včetně abstraktu, popř. dalších formálních či obsahových údajů.

Je otázkou, v jakém časovém horizontu a v jaké míře se zapojit do systému centrálního přístupu k „šedé literatuře“ na národní úrovni. Zapojení VŠKV do tohoto systému by umožnilo zajistit dlouhodobou a bezpečnou archivaci zdrojů „šedé literatury“ a zároveň jejich zpřístupnění tak, aby byly přístupné alespoň informace o umístění a dostupnosti těchto zdrojů.

Zajímavým a dočasně výhodným řešením by mohlo být spravovat zdroje (data) v externí databázi digitálního repozitáře, s možností vkládat odkazy a abstrakty vysokoškolských závěrečných prací a další případnou „šedou literaturu“.

Vzhledem ke Stanovisku Samostatného oddělení autorského práva Ministerstva kultury k aplikaci § 47b zákona o vysokých školách [2] by bylo v rozporu s autorským zákonem a s mezinárodními závazky, pokud by závěrečné práce typu diplomová, rigorózní a disertační byly zpřístupňovány veřejnosti v plném znění, ať už jednotlivě nebo v rámci databáze takových prací, prostřednictvím internetu bez souhlasu autorů. V tomto případě se získání souhlasu autorů ke zveřejnění závěrečné práce jeví jako nezbytné opatření.

Přesto se lze domnívat, že i přes jisté výhrady a problémy (viz kapitola Přístupy různých vysokých škol k uveřejňování závěrečných prací) lze očekávat zvýšený zájem vysokých škol a dalších institucí přecházet postupně k uveřejňování „šedé literatury“ v plnotextové podobě. Umístěním plnotextových dokumentů do veřejně přístupných repozitářů umožní nejen dokumenty spolehlivě archivovat a prověřovat jejich autorskou původnost, ale především umožní všem uživatelům rychle a efektivně vyhledávat relevantní data a informace, které potřebují. I když se zdroje „šedé literatury“ obtížněji vyhledávají a získávají, právě „šedá literatura“ přináší nejčerstvější poznatky v daném oboru.

Seznam zdrojů

1. Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). [online]. CODEXIS® ONLINE, ATLAS consulting spol. s r.o. [Cit. 2012-04-13].
2. Ministerstvo kultury ČR. *Stanovisko Samostatného oddělení autorského práva Ministerstva kultury k aplikaci § 47b zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb.* [online]. 11. 6. 2006 [citováno dne 20. 5. 2012]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/stanovisko-mk-k-aplikaci-47b-zakona-o-vysokych-skolach>>.
3. Česko. *Zákon 121/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)* ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 61/2006 Sb., č. 186/2006 Sb., č. 216/2006 Sb., č. 168/2008 Sb., č. 41/2009 Sb., č. 227/2009 Sb., č. 153/2010 Sb., č. 424/2010 Sb., č. 375/2011 Sb. a č. 420/2011 Sb. [online]. CODEXIS® ONLINE, ATLAS consulting spol. s r.o. [Cit. 2012-04-13].
4. VŠKV. *Směrnice prorektora č. 1/2012. Postup zpracování bakalářské práce.* © 2012 Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s. Karlovy Vary 23. 1. 2012.
5. Automatizovaný systém evidence publikací (ASEP). *Pojmy.* [online] © 2011 Academy of Sciences Library. [citováno dne 12. 5. 2012]. Dostupné z <<http://www.lib.cas.cz/asep/zkusebni-stranka/pojmy/>>.
6. Automatizovaný systém evidence publikací (ASEP). *Úvod.* [online] © 2011 Academy of Sciences Library. [citováno dne 12. 5. 2012]. Dostupné z <<http://www.lib.cas.cz/asep/>>.
7. AV ČR. *Politika otevřeného přístupu v AV ČR.* Praha 2010. Poslední úprava 16. 1. 2012. [citováno dne 15. 5. 2011]. Poznámka: schválená na 21. zasedání Akademické rady AV ČR dne 14. října 2010). Dostupné z <http://www.avcr.cz/o_avcr/zakladni_informace/dokumenty/politika-otevreneho-pristupu.html>.
8. BRATKOVÁ, E. *Nový online přístup k databázi SIGLE (projekt OpenSIGLE).* Ikaros [online]. 2007, roč. 11, č. 10 [cit. 18. 05. 2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/4346>>. URN-NBN:cz-ik4346. ISSN 1212-5075.
9. *Knihovní systém CLAVIUS.* [online]. Aktualizováno 2. 4. 2012, [cit. 14. 5. 2012]. Dostupný z: <<http://www.clavius.cz/>>.
10. Národní úložiště šedé literatury (NUŠL). *Projekt „Digitální knihovna pro šedou literaturu – funkční model a pilotní realizace“.* [tištěná zpráva]. Praha 2011. [citováno dne 15. 5. 2011]. Dostupné z [Info_NUSL_04_2012.doc](#).
11. Národní úložiště šedé literatury. [online]. Aktualizováno 27. 4. 2012, [cit. 13. 4. 2012]. Dostupný z: <<http://nusl.techlib.cz/index.php/Publikace>>.
12. NOVÁK P. *Šedá literatura a její význam pro uživatele informačních služeb v ČR.* [online], © 2007 – Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <<http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2008-roc-60/05-2008/tema-seda-literatura-a-jeji-vyznam-pro-uzivatele-informacnich-sluzeb-v-cr-41-153.htm>>.

13. NOVÁK, P. *Šedá literatura ve Státní technické knihovně*. [elektronický dokument]. ÚISK FF UK. 30. dubna 2007. [citováno dne 15. 5. 2011]. Dostupné z NOVAK_Petr-SedaLiteratura_2007.pptx.
14. NTK. *Národní úložiště šedé literatury*. [online]. © 2012 Národní technická knihovna v Praze. [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <<http://www.techlib.cz/cs/139-seda-literatura>>.
15. NTK. *Národní úložiště šedé literatury: Definice šedé literatury*. [online]. © 2012 Národní technická knihovna v Praze. [cit. 2012-05-15]. Dostupné z: <<http://nusl.techlib.cz/index.php/Definice>>.
16. PAPÍK, R. *Zdroje šedé literatury a jejich strategický potenciál pro vědu a obchod*. [online], [cit. 2012-04-12]. Praha Inforum 2000. Dostupné z: <<http://www.inforum.cz/archiv/inforum2000/prednasky/zdrojesedelit.htm>>.
17. POLČÁK, R. *Právní aspekty šedé literatury* [online]. Pejšová P. (ed.) Repozitáře šedé literatury. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2010, s. 69–70. [cit. 2011-03-02]. Dostupné z [www: <http://nusl.techlib.cz/images/Book.pdf#page=66>](http://nusl.techlib.cz/images/Book.pdf#page=66).
18. Rada pro výzkum, vývoj a inovace. *Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací*. [online]. Poslední aktualizace 16. 3. 2012. [citováno dne 18. 4. 2012]. Dostupné z <<http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=610>>.
19. Slovník cizích slov. 2. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1996, 366 s. ISBN 80-90-1647-8-1.
20. *Theses – Vysokoškolské kvalifikační práce*. [online]. © 2012 Fakulta informatiky Masarykovy univerzity. [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <<http://www.theses.cz>>.
21. Veda.cz – průvodce informacemi o vědě a výzkumu. *Šedá literatura: doporučené odkazy* [online.] Poslední aktualizace 9. 5. 2012. [citováno dne 15. 5. 2011]. Dostupné z <<http://www.veda.cz/findInSection.do?sectionId=1252&categoryId=3780>>.
22. ŽÍŽALA, M. *Správa elektronických publikací v síti knihoven ČR. Ikaros* [online]. 2012, roč. 16, č. 4 [cit. 13. 4. 2012]. Dostupný z: <<http://ikaros.cz/node/7404>>. URN-NBN:cz-ik7404. ISSN 1212-5075.

Recenzenti:

Doc. PhDr. Stanislav Nečas, CSc., Vysoká škola Karlovy Vary, e-mail: stanislavnecas@vskv.cz

Doc. PhDr. Rudolf Vlasák, Univerzita Karlova, Praha, e-mail: rudolf.vlasak@ff.cuni.cz

---